

капіталізму. [Там само. – С. 26-31]. Публічність тепер функціонує як проекція уніфікованого приватного, у зв'язку з чим участь в публічному житті починає сприйматись як необхідний формальний обов'язок громадянина, через це він здійснюється все більш пасивно, якщо він не прямо і безпосередньо пов'язаний з особистими інтересами. Так за Р. Сенетом з "акторів" суспільного публічного життя ми перетворюємось на "глядачів" зі страхом публіки, яким залишається бездіяльно спостерігати за окремими "public figures".

Отже, автори з різних позицій прослідковують ґенезу публічного простору від його становлення до поступового занепаду. Трансформація публічної і приватної сфер веде не лише до занепаду публічності через втрату нею своєї значливості і перетворення на порожню формальність, але і до занепаду приватної сфери, що через своє надмірне розповсюдження втрачає будь-які обриси.

На основі аналізу концепцій обох авторів можна зробити висновок, що в реаліях сьогодення ми втрачаємо феномен публічного простору, адже сучасні форми суспільного життя в містах не підходять під класичні визначення публічності. І тому феномен "приватизації публічності", описаний Г. Арендт та Р. Сенетом, тепер може означати зовсім не занепад, а постання публічності нового стибу. У зв'язку з цим необхідно осмислювати не деформацію, деградацію і деструкцію, а радше структурну і функціональну трансформацію публічного простору, враховуючи феномен соціальних медіа та комунікацій. Оскільки тепер публічний простір втрачає свою закріпленість за певним локалізованим топосом, з яким нерозривно пов'язували його Г. Арендт та Р. Сенет. І тому сучасні дослідники – Дж. Гаузер, Р. Асен та інші, інтерпретуючи класичні концепції дихотомії приватного і публічного в умовах сьогодення, не говорять про однозначну деформацію публічної сфери і її негативний характер, а визначають її більш нейтрально, як сферу соціального життя, де може бути сформована суспільна думка або певний дискурсивний простір, де обговорюються питання, що стосуються взаємних інтересів індивідів. [Hauser G. Vernacular Voices: The Rhetoric of Publics and Public Spheres – Columbia: University of South Carolina Press. 1999. – P. 61.]

Л. А. Ороховська, докт. філос. наук, НАУ, Київ
ola-2011@ukr.net

СТАТУС КРАЇН ПІВНОЧІ: ПРОБЛЕМА ДОЛУЧЕННЯ В ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація передбачає структуровану єдність не тільки по горизонталі – між культурами і націями (вісь "Захід – Схід"), але і по вертикалі – в економічному плані – між багатю Північчю та бідним Півднем (вісь "Північ – Південь"). Традиційно до країн Півночі відносять ті, які спеціалізуються на випуску інтелектуальної продукції та контролюють

основну частину світового виробництва найважливіших галузей, тоді як країни Півдня спеціалізуються на доіндустріальному (сировинному та сільськогосподарському виробництві) та формально заборонених сировинних виробництвах (наркотики, екологічно брудні технології видобутку корисних копалин і т.д.). Глобалізаційні процеси трансформують цей розподіл. До трьох основних центрів Півночі (США, Європейський Союз, Японія) долучаються нові центри, насамперед Китай, економіка якого розвивається досить швидкими темпами, а також – Індія, Бразилія, Росія. Не поступаються за рівнем економічного росту країнам "Півночі" нові індустріальні країни (Південна Корея, Тайвань, Гонконг, Сінгапур, Індонезія, Таїланд, Малайзія, ряд інших країн Сходу та Латинської Америки). Значних темпів економічного зростання в глобалізовану світлі досягли ті країни, які впровадили високі інформаційні технології, інші – перейшли у регіон Півдня, який через невідповідність цін на світовому ринку зазнає жорстокої неокolonіальної експлуатації.

Країни Півночі орієнтуються на високотехнологічне та інтелектуальне виробництво і знаходяться вже в постеконічній епосі, а Південь – у середньовіччі, трансформованому для обслуговування Півночі. Як зазначив М. Кастельс: "глобальна економіка в ХХІ ст. буде поширюватися, використовуючи значне збільшення потужності телекомунікацій і обробки інформації. Вона проникає у всі країни, на всі території, у всі культури, у всі комунікаційні потоки і в усі фінансові мережі, безупинно проглядаючи планету в пошуках нових можливостей для отримання прибутку. Але вона буде це робити вибірково, з'єднуючи значимі сегменти і нехтуючи місцевостями і людьми, які вже вичерпали свій потенціал або не викликають інтересу на даний момент" [Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, общество, культура. Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – С. 508]. Усіма плодами, які дали світу інформаційно-комунікаційні технології, скористалися, в першу чергу ТНК, штаб-квартири яких знаходяться в США, країнах Західної Європи та Японії. Сучасне суспільство можна назвати словами М.Кастельса "суспільством інформаційного капіталізму з глобальною кримінальною економікою". Глобалізовне інформаційне виробництво приносить свої плоди країнам, верствам суспільства і цілим народам вибірково, значна частина населення нашої планети залишається поза виробничою системою "інформаційного капіталізму".

В умовах глобальної економіки інформаційні технології стають одним із важливих елементів зовнішньої політики, а створення нової економіки, яка базується на технологічному прогресі, залежить від політичних процесів, які відбуваються в країні. Глобальними стають потоки капіталу і ринки праці. Фірми можуть розмістити виробництво в різних місцях у залежності від витрат, комерційних ризиків, політичних і соціально-економічних умов, а також мають можливість запрошувати на роботу висококваліфікованих учених, професіоналів, працівників практично з будь-якої країни світу, пропонуючи їм більш вигідні умови праці. Наука, інформація і технології також являються частиною глобалізацій-

них потоків. Ті країни, у яких концентруються науково-дослідні центри, фактично закладають фундамент довгострокового розвитку сучасних інформаційних технологій.

Завдяки цим технологіям стає можливою економічна глобалізація. Розвиток електронних засобів комунікації сприяє майже миттєвому переміщенню капіталів у будь-який регіон планети, що в умовах гонитви за прибутками, по суті, нівелює державні кордони, суверенітет, національну самобутність народів. Гроші перестають бути прив'язаними до реального сектору економіки, до матеріального виробництва. Фінанси перетворюються на спекулятивний капітал, який майже не має ніякого відношення до виробництва товарів і послуг. Гроші і кредити виходять з-під контролю окремих держав і можуть бути переведені у будь-яке місце у світі. "Певні системи світового суспільства – з прискореними інформаційними і комунікаційними потоками, з рухом капіталу, який поширився на весь світ, обігом торгівлі, виробничими ланцюгами і переміщенням технології, з масовим туризмом, трудовою міграцією, науковою комунікацією і т. д. – безперешкодно проникають через кордони національних держав" [Хабермас Ю. Между натурализмом и религией. Философские статьи / Юрген Хабермас ; пер с нем. М. Б. Скуратова. – М. : Издательство "Весь мир", 2011. – С. 312]. Інтернет і стільниковий зв'язок стали тими видами мас-медіа, завдяки яким збільшилася швидкість пересування інформаційних, фінансових і економічних потоків, доступність інформації в будь-який регіон світу.

Розвиток економіки кожної країни напряму залежить від того, як впроваджуються у виробництво досягнення науки. У сучасному світі добилися процвітання ті країни, які зробили ставку на науковий прогрес. Надприбутки мають найрозвиненіші країни, що виготовляють й експортують новітні технології. За ними йдуть держави – виробники товарів. Найменші ж доходи у тих, хто змушений спеціалізуватися на експорті сировини (за винятком країн – експортерів нафти і газу). Монополізувавши контроль над інформацією і створенням передових технологій, країни Півночі забезпечили інформаційно-технологічне панування на планеті і саме цим поставили в залежність від себе всі інші країни. Продукуючи новітні виробничі технології, Північ реалізує на світовому ринку товари вищої якості і встигає оновити свою технологічну базу та налагодити випуск нового покоління продукції до того, як решта країн встигнуть досягнути його вчорашніх стандартів. Інші держави приречені або тиражувати морально застарілі західні виробничі зразки, одержуючи від цього мінімальний прибуток, або задовольнятися сферами, що не потребують високих технологій, зокрема, сільським господарством і видобувною промисловістю, ціни на продукцію яких загалом не високі. Досягнути рівня розвитку країн Півночі ці країни зможуть тільки у випадку переходу на нові технології, що можливо зробивши ставку на розвиток науки та освіти.